

इन्धनको अभाव देखाउँदै निजी डेरी पन्छिए, किसान मारमा

शुभकामना

दुग्ध विकास संस्थानमा पनि मनपरी

योगेन्द्रप्रताप शाही

काठमाडौं । नेपालीहरूको महान चाड जति नजिकिदै छ, त्यतिनै दुग्ध उत्पादन उद्योगहरू बन्द हुँदै जान थालेका छन् । दुग्ध उत्पादनमा लागेका किसानहरूले यो वर्षको दशैँमा पुर्पुरोमा हात लगाएर दशैँ मनाउनु पर्ने अवस्थाको सृजना भएको छ । लामो समयदेखि भारतले लगाएको अधोषित नाकावन्दी र तराई केन्द्रित दलहरूको आन्दोलनका कारण पेट्रोलियम पदार्थको अभाव देखाउँदै किसानहरूले उत्पादन गरेका दूध संकलन हुन सकिरहेको छैन । दुग्ध उत्पादनमा लागि रहेको डेरी उद्योगहरूलाई पेट्रोलियम पदार्थ उपलब्ध गराउने भनिएको भएपनि डेरी उद्योगहरूले पेट्रोलियम पदार्थ नपाएपछि त्यही बहानामा दशैँको मुखमा आएर आफ्नो उद्योगहरू बन्द गरिदिएका छन् । नेपाल डेरी एसोसिएशनका अध्यक्ष एवं सीताराम गोकुल मिल्कस्का प्रमुख सुमित केडियाले कृषिसंगको कुराकानीमा सरकारले दूध संकलन

बजारमा पाईँदैन डिडिसीको धू

काठमाडौं । उपत्यका लगायतका बजारमा स्वामी रामदेवको संस्थाले उत्पादन गरेको धूका कारण नेपाली डेरी उद्योगीले उत्पादन गरेको धू विक्री नहुँदा करोडौंको धू आफूहरूसंग स्टक रहेको भन्दै भारतबाट आयात गरिने धू रोक्न डेरी उद्योगीहरू रोड्कलाई गर्न थालेका छन् । नेपाल उत्पादन गरिएको धू भन्दा रामदेवको संस्थाले उत्पादन गरेको धू नेपालमा सस्तोमा विक्री भएकाले नेपाली डेरी उद्योगहरूले उत्पादन गरेको धू विक्रन छाडेको छ । अर्को तर्फ आम उपभोक्ताहरूले दुग्ध विकास संस्थानले उत्पादन गरेको डिडिसी धू नै बढी माग गर्ने गरिएको भएपनि डिडिसीले कारखानामा नै स्टक थन्क्याएर राखेका कारण बजारमा डिडिसीको धू पाउन मुश्किल देखिन्छ । डिडिसीले उपभोक्ताहरू माझ धू सहज उपलब्ध गराउन पहल नगर्दा दुग्ध विकास संस्थानको कारखाना भित्रै पनि करोडौंको धू थन्किएर बसेको संस्थानले नै बताइरहेको छ ।

गर्ने सवारी साधनहरूलाई समेत पेट्रोलियम पदार्थ सहज नबनाईदिएका कारण आफूले दूध संकलन र प्रशोधन कार्य नै बन्द गर्नु परेको बताए । डेरी सहज रूपमा सञ्चालनका लागि दैनिक ४० हजार लिटर इन्धन आवश्यक भएकोले आवश्यक पहल गरिदिन कृषि सचिव उत्तम कुमार भट्टराईलाई भेटेर आग्रह गरेको भएपनि इन्धन उपलब्ध नभएकोले दर्जनौ डेरी उद्योग बन्द भएको उनले बताए । सधैँ नाफामात्र खोज्ने निजी डेरीहरूले आफ्नो उद्योग

सञ्चालन गरी किसानहरूले उत्पादन गरेका दूधलाई उपभोक्तासम्म पुर्‍याउन लागि पहल गर्न वैकल्पिक उपाय समेत नखोज्दा हजारौं दुग्ध उत्पादक किसानहरू यसको प्रत्यक्ष मारमा परेका छन् । भने अर्कोतिर सरकारको स्वामित्वमा रहेको दुग्ध विकास संस्थानले पनि किसानहरूको दूध संकलन गरेको देखिँदैन । जसका कारण हजारौ किसानहरू विचल्लीमा परेका छन् । संस्थानभित्रको मनपरी तन्त्रका कारण मिल्क होलिडे बढ्दै गईरहेको छ । त्यसको प्रत्यक्ष मारमा साधारण किसानहरू पर्ने गरेका छन् ।

विजया दशमी २०७२ को पावन अवसरमा हाम्रा समस्त पाठक, ग्राहक वर्ग, विज्ञापन दाता, शुभचिन्तक आम नेपाली किसान दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरूमा सुस्वास्थ्य, दिर्घायुको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

कृषि साप्ताहिक परिवार

श्रीराम सुगर मिलले किसानलाई पैसा दिएन

काठमाडौं । उखु किसानहरूले सुगर मिलबाट पाउनु पर्ने अधिल्लो आर्थिक वर्षको रकम अहिलेसम्म नपाउँदा पनि किसानका नाममा खुलेका संघसंस्थाहरूले अहिलेसम्म एकशब्द पनि बोल्न सकेका छैनन् । किसानहरूबाट उखु लिएर गएको श्रीराम सुगर मिलले महिनो वित्तिसक्दा पनि उखुको रकम नदिएपछि किसानहरू चिन्तामा पर्न थालेका छन् । श्रीराम सुगर मिलले किसानहरूलाई उखु खरिद गरे वापतको रकम नदिएपछि, रौतहटका किसानहरू दशैँ, तिहार तथा छठ कसरी मनाउने भन्ने चिन्तामा रुमल्लिएका छन् । रौतहट जिल्लाका किसानहरूले गरुडा स्थित श्रीराम सुगर मिलसँग आफूहरूले पाउनु पर्ने भुक्तानी रकम माग्दा मिलले भुक्तानी दिन आनाकानी गरिरहेको छ । उधारोमा उखु खरिद गर्ने गरेको श्रीराम सुगर मिलले जिल्लाभरिका किसानहरूलाई करीव ६० करोड बराबरको भुक्तानी दिन बाँकी रहेको किसानहरूले दावी गरेका छन् । उखु किसानहरू र मिल मालिकहरू बीच हरेक पटक उखुको मूल्य र भुक्तानीका विषयमा विवाद पर्दै आएपछि, गतवर्ष सरकारले प्रति क्विन्टल ३ सय ५० रुपैयाँ दिने सहमति भएपनि अझै रकम नदिएकाले आफ्नो रकम उपलब्ध गराईदिन किसानहरूले हार गुहार गरिरहेका छन् ।

“विश्व पशुपंक्षी दिवस, २०१५” को उपलक्ष्यमा पशु उत्पादन निर्देशनालय, हरिहरभवनको अनुरोध !

पशुपंक्षीहरू पनि मानव जस्तै प्रकृतिका अमूल्य सम्पदा हुन् । यिनीहरूको पनि आत्मा छ । पशुहरूका मुख्य मुख्य पाँच अधिकारहरू विश्वव्यापी रूपमै कायम गरिएका छन् । यी अधिकारहरू यस प्रकार छन् :

- ◆ पशुपंक्षीहरूको भोक प्यास मेटाउन पाउने स्वतन्त्रता
- ◆ आरामदायी ढंले जिउन पाउने स्वतन्त्रता
- ◆ दुःख, दर्द, घाईते र रोग लाग्नबाट बच्न पाउने स्वतन्त्रता
- ◆ आफ्नो सामान्य व्यवहार प्रस्तुत गर्न पाउने स्वतन्त्रता
- ◆ डर, त्रास र तनावबाट मुक्त रहन पाउने स्वतन्त्रता

यस वर्ष नेपालले “पशु कल्याणमा अभिवृद्धि, मानव जातीको समृद्धि” (Animal Welfare for Human Prosperity) भन्ने नाराका साथ विश्व पशुपंक्षी दिवस, २०१५ (World Animal Day, 2015) सप्ताहव्यापी रूपमा मनाइरहेको छ । पशु कल्याणमा अभिवृद्धि गर्दा पशुहरूको उत्पादन र उत्पादकत्व समेत वृद्धि हुन जाने विभिन्न अनुसन्धानहरूले देखाएका छन् । पशुपंक्षीहरूलाई पनि माया गरेमा खुशी हुने र घृणा गरेमा चित्त दुखाउने गरेको स्पष्ट संकेत देख्न सकिन्छ । तसर्थ, हामी विवेकशिल मानवले पशुहरूको पनि सम्मान गरौं र यथार्थतामा मानव भई यस धर्तीलाई स्वर्गतुल्य बनाऔं । जय पशुधन !

पशु सेवा विभाग
पशु उत्पादन निर्देशनालय
हरिहरभवन, ललितपुर फोन: ०१-५५२२०३१, ५५४२९१४

कृषि विकास मन्त्रीमा हरिबोल गजुरेल

काठमाडौं । नेकपा एमालेका अध्यक्ष केपी शर्मा ओलीको नेतृत्वमा बनेको नयाँ सरकारमा कृषि मन्त्री एनेकपा माओवादीका नेता हरिबोल गजुरेलले जिम्मेवारी पाएका छन् । राष्ट्रपति निवासमा प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली सहित उनको नेतृत्वमा बनेको मन्त्रिपरिषद्का सदस्यहरू समेतले शपथ ग्रहण गरेका थिए ।

शपथ ग्रहण पश्चात नव नियुक्ति मन्त्रीहरूको कार्य जिम्मेवारी बाडफाँड भएको थियो । सो जिम्मेवारी बाडफाँडमा एमाओवादीका तर्फबाट मन्त्री हुनेहरूमा हरिबोल गजुरेलले कृषि मन्त्रीको जिम्मेवारी पाएका हुन् । सिन्धुली जिल्ला क्षेत्र नं ३ बाट एमाओवादीबाट प्रत्यक्ष

डोल्पा कृषि कार्यालयमा भएको काण्ड लुकाउँदै

डोल्पा । जिल्ला कृषि विकास कार्यालय डोल्पाका निमित्त कार्यालय प्रमुख भिम बहादुर धरला, बाली संरक्षण अधिकृत रुद्रमणि पौडेल र प्राविधिक सहायक सम्पति बुढाका कारण डोल्पा कृषि विकास कार्यालय चरम विवादमा पुगेको छ । विवाद अरु कारण नभएर सो कार्यालयमा कार्यरत कार्यालय सहयोगी महिलासंगको यौन काण्डलाई लिएर भएको हो । केही वर्ष अगाडि मात्र करारमा नियुक्ति भएकी सुमित्रा शाही (नाम परिवर्तन) सोही कार्यालयमा मेस समेत चलाउँदै आईरहकी थिईन् ।

कार्यालय परिसरमा नै चमेना गृहसमेत चलाउँदै आईरहकी ती महिलालाई गिद्दे नजर राख्नेमा धरला, बुढा र पौडेल तिनै जना अछुतो नभएपछि एकले अर्कोलाई आरोप प्रत्यारोप लगाउँदै आईरहेका थिए । विगतमा सम्पति बुढासाग ती महिलाको नाम जोडेर चर्चा चलेको भएपनि एक महिना अगाडि मात्र ती महिलालाई रुद्रमणि पौडेल बस्ने क्वाटरमा मध्यरातमा पानी पुर्‍याउने निहुँमा क्वाटरमा प्रवेश गराई बाहिरबाट सम्पति बुढा, निमित्त प्रमुख धरला लगायतका व्यक्तिहरूले

वाँकी पेज ७ मा

इन्धनका कारण चौपाया अभाव

दशैका लागि खसी, वोका, भेडा लगायतका चौपाया खरिद गर्ने उपभोक्ताहरूले यो पटक चर्को मूल्य व्यहोर्नु पर्ने भएको छ। किसानहरूबाट बजारमा खरिद गर्न ल्याइएका चौपायाहरू ग्रामिण भेगमा नै बढी मूल्य पर्नुका साथै ढुवानीमा परेको समस्याका कारण विगतका वर्षहरूमा भन्दा यो वर्ष चौपायाहरूको मूल्य बढी पर्ने देखिएको छ।

इन्धन अभावका कारण चर्को भाडा मूल्य तिरेर काठमाडौं उपत्यकामा विक्रीका लागि राखिएका खसी वोका विगतभन्दा मूल्यबृद्धि हुनुको कारण भनेको इन्धन अभाव रहेको छ। त्यतिमात्र होइन मांसाहारी उपभोक्ताहरूले चर्को मूल्य तिरेर पनि सहज रूपमा चौपायाहरू खरिद गर्ने पाउने अवस्था देखिएको छैन। काठमाडौं कलंकी, बबरमहल, बालाजु, टुकुचा लगायतका क्षेत्रमा विगतमा वर्षमा जुन रूपमा खसी, वोका, भेडा लगायतका चौपायाहरू देखिन्थे, यो वर्ष अत्यन्तै कमी भएको छ।

दशैका लागि विक्रीका लागि राखिएको चौपायाहरूको स्वास्थ्य परीक्षण तथा अनुगमनमा खटिएको काठमाडौं महानगरपालिका र भेटेरीनरी जनस्वास्थ्य कार्यालय काठमाडौंले यतिखेर विगतका वर्षहरूको तुलनामा ३३ प्रतिशत भन्दा बढी चौपायाहरू नभित्रको बताएका छन्। काठमाडौं भित्रिने प्रमुख नाकाहरूमा नै बसेर चौपायाहरूको स्वास्थ्य परीक्षणमा खटिएका पशु चिकित्सकहरू पनि विगतका वर्षहरूको तुलनामा यस वर्ष कम चौपायाहरू भित्रिएकोले उपभोक्ताहरूले सहजै र चाहेजस्तो चौपायाहरू भेट्न सक्ने छैनन्। लामो समयदेखि सीमा नाकामा भएको मधेशवादी दलहरू आन्दोलन एवं भारतले गरेको अघोषित नाकावन्दीका कारण मुलुकभर इन्धन अभाव छ। इन्धन अभावकै कारण विभिन्न जिल्लाका दशैका लागि पालिएका चौपायाहरू पनि सदरमुकाम तथा शहर भित्रन सकेका छैनन्।

विगतदेखि नै चौपाया विक्री गर्दै आईरहेका केही व्यापारीहरूले नजिकका गाउँहरूबाट चौपायाहरू खरिद गरी हिँडाएरै ल्याएको भएपनि त्यत्तिले सहज भने देखिएको छैन। हुन त सरकार मातहतमा रहेको खाद्य संस्थानले पनि गत शुक्रबारदेखि नै छिमेकी जिल्ला तथा चीनबाट आयात गरिएका चौपायाहरू विक्री शुरु गरिसकेको छ। त्यसले केही मात्रामा राहत उपलब्ध गराएको भएपनि माग अनुरूप पूर्ति गर्न सक्ने अवस्था भने छैन। अघोषित नाकावन्दी एवं इन्धन अभावले आम नेपालीहरूको महान चाडका विजया दशमी सहज बन्ने देखिएको छैन। राज्यको नेतृत्व गरिरहेका राजनीतिक दलहरूले पनि महान चाड विजया दशमीलाई ख्याल गरेर विकल्प प्रस्तुत गर्न नसक्नु विडम्बना नै मान्न पर्दछ। यद्यपि जति नै पीडा खेपेरैभएपनि घर ढैलोमा आईसकेको महान चाड विजया दशमी भव्यताका साथ मनाउन सक्ने क्षमता दुर्गा माताले प्रदान गर्नु यही नै विजया दशमीको शुभकामना। ■

आफ्नै सूचना

नेपालको पहिलो कृषि साप्ताहिकका रूपमा प्रकाशित कृषि साप्ताहिकमा तपाईंका क्षेत्रमा भए/गरेका कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित सूचना/समाचार वा लेख/रचनाहरू छनू भने हामीलाई बिहिबारभित्र पठाउनुहुन अनुरोध गरिन्छ।

सम्पर्क

कृषि साप्ताहिक, बागबजार

इमेल : sajnepal@gmail.com

web: www.krishionline.com

संरक्षणका दृष्टिले खतरामा लोपोन्मुख नौमुठे गाई

नेपालमा मात्र पाइने र विश्वकै सानो घरपालुवा रैथाने जनावरको रूपमा परिचित अछामी गाई नेपालको महत्वपूर्ण सम्पदा हो। नेपालको सुदूरपश्चिम क्षेत्रको अछाम जिल्लाबाट उत्पत्ति भएको मानिने यो गाईको नाम पनि जिल्लाको नाम सँग जोडेर अछामी राखिएको छ। केही संख्यामा बफाड, वाजुरा र डोटी जिल्लामा पनि पाउन सकिन्छ। यसको आकार तथा तौलका हिसावले विश्वकै सबैभन्दा सानो जातको गाईमा गणना गरिएको छ। स्थानिय भाषामा यसलाई "नौमुठे गाई" भनेर पनि चिनिन्छ। यसको शारीरिक विशेषतामा कसिएको सिंग पातलो र तिखो भएको, चन्चल, रंग प्रायः कालो वा खैरो र छाला नरम हुन्छ। यिनीहरूको अधिकतम तौल १४४-१४५ के.जी. भएको पाईएको छ भने यसको औषत दूध उत्पादन १.५ -२ के.जी प्रतिदिन सम्म छ। प्रजननको लागि वयस्क हुने उमेर ४ वर्ष हो भने ५ वर्ष को उमेरमा पहिलो पटक ब्याउछ र बेतान्तर १२-२४ महिनाको हुन्छ। औषतदूधदिने अवधि २२५ दिनको हुन्छ। औषतशारीरिक तौल १२५ के.जी. रेकर्ड गरिएको छ।

(डाटा साभार: रूद्र प्रसाद पौडेल, व्यवसायिकगाई मैसी पालन) अवस्था के छ ?

यिनीहरूको संख्या घट्ने क्रममा छ र संरक्षणका दृष्टिले खतरामा छन्। हाल यो गाई लोप हुनदिन संरक्षणका कार्यक्रमहरू संचालनगरिएकापनि छन्। यस गाईलाई पछिल्लो समयमापर्यटकीय महत्व (Agro tourism) को हिसावले पनि हेर्न थालिएको छ। यि गाईहरू अत्यन्त प्रतिकूल वातावरणमा पनि बाँच्न सक्ने हुन्छन्। नेपालको पहिचानसँग जोडिएको यो गाई आज संरक्षणको पर्खाइमा रहेको छ। जिल्लाको रेकर्डमा यो गाईको जम्मा संख्या ४४७ रहेको छ। यद्यपि यो संख्या गत वर्षको हो। यो गाई संख्यामा मात्र हैन यसको जातीय शुद्धतामा पनि कम हुँदै गएको देखिन्छ। अछामका पहिलेदेखि नै अछामी गाई पाल्दै आएका कृषकहरूसँगको अन्तर्कृयामा आजकल यो गाईको संख्याकम हुँदै गएको, जुरो हराउन थालेको, आकारमा पनि वृद्धि हुँदै गएको र उत्पादनमा पनि केही सुधार भएको बताउँछन्। यसको अर्थ अछामी गाईको सुधार भएको होइन, बरु यसको जातीय शुद्धतामा ह्रास हुँदै गएको भन्न सकिन्छ। तस्वीरमा देखाइएको गाई कृषकहरूले शुद्ध

नश्लको हो भनेता पनि यसमा अरु नश्लको मिसावट छ। हाल यो भन्दा शुद्ध नश्लको अछामी गाई पाउन मुस्किल छ, तसर्थ हाल यसको संख्या निकै घटेर लोपोन्मुख अवस्थामा पुगेको छ।

किन खतरामा छ ?

विश्वकै सानो गाईको रूपमा मानिने यसको संरक्षणको लागि विभिन्न NGOs/INGOs तथा नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरू सक्रिय रहेता पनि यसको संख्या बढ्न सकेको छैन, बरु दिनानुदिन संख्या तथा जातीय शुद्धतामा ह्रास हुँदै गएको छ। भौगोलिक विकटता, कृषकहरूमा जनचेतनाको कमी, न्यून उत्पादन क्षमता, दलित बस्तिहरूसम्म पहुँचको कमी संरक्षण नहुनुका प्रमुख कारणहरू हुन सक्छन्। कृषकहरूको भनाइ अनुसार जाडो याममामुगु, वाजुरा, हुम्ला लगायतका हिमाली जिल्लाहरूबाट जाडो छल्ल तथा व्यापार गर्न आउने मानिसहरूले अवैधानिक रूपमा मासुको प्रयोजनका लागि यो गाई तिब्वततर्फ लाने गरेको बताउँछन् भने अर्कोतिर उक्त गाईबाट आर्थिक रूपमा कम फाइदा हुने हुनाले किसानहरू व्यवसायिक रूपमा यो गाईको पालनगर्न रुचाउँदैनन्। अवैध रूपमा तिब्वतसम्म गाईको निकासीमा स्थानीय पराम्परा, धार्मिक तथा सामाजिक आस्था प्रमुख कारण रहि आएको छ। स्थानीय परम्परा अनुसार परिवारको कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा सो घर जुटो हुने मान्यता अनुसार घर चोख्याउनका लागि ब्राह्मिण पुरोहितलाई गाई दान गर्ने चलन छ। यसरी दानबाट प्राप्त गाईहरूलाई पुरोहितले पालन गर्न नसकि तिब्वततर्फ मासु प्रयोजनका लागि निकासी भएको पाइन्छ। तराई बाट खेत जोत्नका लागि ल्याइका हरियाणा साँढे तथा अन्य उन्नत जर्सी तथा होलस्टेन साँढेसँग क्रस भइयसको जातीय शुद्धता ह्रास हुँदै गएको हुनाले शुद्ध नश्लको अछामी गाई पाउनपनि कठिन भइसकेको अवस्था छ। यहि किसिमबाट क्रस हुँदै जाने हो भने, यसरी नै अवैधानिक रूपमा तिब्वततर्फ निकासी हुने हो भने र संरक्षणको लागि कुनै विशेष पहल नगर्ने हो भने विश्वकै सानो गाईको रूपमा परिचित नेपालको पहिचानसँग जोडिएको महत्वपूर्ण सम्पदा लोपोन्मुख अछामी गाई पनि सिरी गाई जस्तै नेपालबाट लोपभइ इतिहासमा सिमित नरहला भन्न सकिदैन। हामीले नेपालको रैथाने सिरी

डा. खोन्द्राज सापकोटा

गाई नेपालबाट लोप भइसकेको भनेका छौं, तर आजकल सिरी गाई नेपालको नभइ भारतको रैथाने गाई हो र भारतमा यसको संख्या प्रशस्त रहेको छ भन्ने कपोलकल्पित कुरा पनि सुन्न नआएको होइन। यहाँ पनि आजकल यो अछामी गाई भन्दा आकार तथा तौलका हिसावले सबैभन्दा सानो जातको गाई त लुलु गाई पो रहेछ, भन्ने भनाइपनि सुन्न थालिएको छ र सोहीअनुसार तालीममा पनि प्रशिक्षण दिन शुरु गरिएको छ। शुद्ध नश्लका अछामी गाईहरू नभइकस हुँदै गएका गाईहरूको डाटाका आधारमा अछामी गाई भन्दा लुलु गाई सानो रहेछ भन्नु भन्दा शुद्ध नश्लका अछामी गाईहरू पहिचान गरी अनुसन्धान गर्नु उत्तम हुनेछ। यो हाम्रो लागि विडम्बनाको कुरा हो।

चुनौतीहरू के के छन् ?

● शुद्ध नश्लको संख्याको एकिननहुनु: यो गाईको यथार्थ संख्या अझ पनि एकिन हुन सकेको देखिदैन। अन्दाजीकरणमा मात्र भनिएको छ।

● प्रजनन रणनीति नहुनु: यस किसिमको नश्लको गाईको प्रजननको कुनै किसिमको रणनीति रहेको छैन, त्यसैले अन्य नश्लसँग क्रस प्रजननको सम्भावना अत्याधिक रहन्छ।

● आफ्नै बाहुल्य रहेको क्षेत्रमा पनि उपेक्षित हुनु: अन्य नश्लका तुलनामा यस नश्लको उत्पादकत्व कम हुने हुदाँ आफ्नो बाहुल्य रहेको क्षेत्र अछाममा पनि यो उपेक्षित हुँदै आएको छ। कसैको चासो देखिदैन।

संरक्षण कसरी ?

अछामका कृषकहरूसँग गरिएको अन्तर्कृया र स्थलगत अध्ययनमा आधारित भएर भन्नुपर्दा यसको संरक्षणको लागि निम्न कुराहरूमा ध्यानदिनु पर्ने आवश्यक देखिन्छ।

● संरक्षणको लागि विभिन्न NGOs/INGOs तथा सरकारी निकायहरू

वाँकी पेज ७ मा

पाठक पत्र

मिल्क होलिडे किन भएन ?

दुई महिना अगाडिसम्म नेपाल किसानहरूले उत्पादन गरेको दूध विक्री हुन सकेन मिल्क होलिडे भयो भनेर सडकमा दूध फाल्ने किसानहरूको दूध अहिले कहाँ विक्री हुन थालेछ कुन्नि ? भारतले गरेको नाकावन्दीका कारण पेट्रोलियम पदार्थको अभाव हुदा पनि किसानहरूले दूध पोख्न छाडे। पटना डेरीसँग सम्झौता नहुञ्जेल मिल्क होलिडे हुने अनि डिडिसीले पटना डेरीसँग सम्झौता गरेर फर्केपछि मिल्क होलिडे नहुने कस्तो चलन आयो है। भन् अहिले त किसानहरूको दूध संकलन नभएर मिल्क होलिडे बढी हुनु पर्ने होइन र ? कि किसानहरू पनि हाम्रा नेताहरू जस्तै राजनीतिमा प्रवेश गरेर नेपाली कृषिलाई भारततिर विस्तार गर्न थाले ?

- सविता पौडेल रुपन्देही

दुग्ध उत्पादक किसान पलायन तर्फ उन्मुख ?

भारतले नाकावन्दी लगाएर पेट्रोलियम पदार्थ नपठाएको भएपनि भारतमा उत्पादन हुने गोलभेडा लगायतका तरकारी जन्य बस्तु पठाएको पठाए छ। तर हामीले नेपालले दूध भारत निर्यात गर्ने भनिएको भएपनि अहिलेसम्म न त भारतमा दूध निकासी हुन सकेको छ। न त नेपालमा मिल्क होलिडे नै भएको छ। बरु दूध उद्योगहरूले उद्योग नै बन्द गरिदिएका छन्। यो बेलामा भन् किसानहरूको दूध मिल्क होलिडे हुनु पर्नेमा किसानहरू पनि मौन बस्नुको कारण के होला ? कृषि साप्ताहिकले यो विषयमा पनि खास कुरो के हो पत्ता लगाएर जनतामा ल्याउनु पर्ने हो किन ल्याउन सकेको छैन। कि मिल्क होलिडे भएको नै छैन। के हो सत्य बाहिर आउनु पयो।

रामप्रसाद बराल नवलपरासी

कृषि मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति : २२ असोज २०७२

अवधि : २९ असोज २०७२ - ५ कार्तिक २०७२

लागि : बाँके जिल्ला

(जारी गर्ने: PPCR/BRCH/AMIS Project, MOAd, AERD, NARC and Agro-met division, DHM)

नेपालगञ्ज एयरपोर्ट, बाँकेको मौसम तथ्यांक

गत हप्ता २१ असोज २०७२ मा अन्त्य भएको मौसम अवस्था

मौसमी विवरण	गत हप्ता (१५ असोज २०७२ देखि २१ असोज २०७२ सम्म)
कूल वर्षा (मि.मी.)	०.०
अधिकतम तापक्रम (°सेण्टिग्रेड) को दायरा	३३.६-३४.६
न्यूनतम तापक्रम (°सेण्टिग्रेड) को दायरा	२०.२-२२.८
अधिकतम सापेक्ष आर्द्रता (%) को दायरा	९१.४-९८.२
न्यूनतम सापेक्ष आर्द्रता (%) को दायरा	४७.४-५८.४
हावाको गति(मि/से)को दायरा	०.०-३.७५
हावाको दिशाको दायरा	उत्तर - दक्षिण पश्चिम

२२ असोज २०७२ देखि २८ असोज २०७२ सम्मको मौसम विवरण

विवरण	दिन (09 Oct 2015- 15 Oct 2015)						
	२२/१०/२०७२	२३/१०/२०७२	२४/१०/२०७२	२५/१०/२०७२	२६/१०/२०७२	२७/१०/२०७२	२८/१०/२०७२
वर्षा (मि.मी.)	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
अधिकतम तापक्रम (°सेण्टिग्रेड)	३३.५	३३.३	३२.६	३४.३	३२.९	३२.८	२८.५
न्यूनतम तापक्रम	२०.०	२२.०	२२.५	२१.०	२०.४	२१.३	२२.८
अधिकतम सापेक्ष आर्द्रता	९८.२	९०.९	९४.२	१००	९८.३	९५.७	९५.०
न्यूनतम सापेक्ष आर्द्रता	५६.३	५८.०	६०.५	७६.०	५५.६	५८.६	७७.४
हावाको गति m/s	५.२५	२.२५	०.७५	३.७५	०.७५	२.०	२.५
हावाको दिशा	दक्षिण पश्चिम	दक्षिण पूर्व	उत्तर पूर्व	दक्षिण-पूर्व	पूर्व	उत्तर पूर्व	दक्षिण-पूर्व

कृषि सल्लाह

क) मौसम विश्लेषण :

○ आगामी हप्ता सामान्यरूपमा बदली रहन तथा आइतबार अपरान्हसम्म कतै कतै क्षणिक मात्रामा वर्षा हुनसक्ने पूर्वानुमान गरिएको छ। न्यूनतम तापक्रममा गत हप्ताको भन्दा केही कम भएतापनि औसत तापक्रम यस हप्ताकै जस्तै रहने तथा सापेक्ष आर्द्रता औसतमा ६५% भन्दा माथि रहने सम्भावना छ।

ख) बाली नाली :

- धान बाली :**
  - धान खेतमा पात वेरुवा कीराको प्रकोप २५-३०% सम्म देखिएमा विषादीको प्रयोग नगर्नुहोला। (धान खेतमा भएका मित्र जीव कीराहरू नष्ट हुने भएकाले) तर, ३०% भन्दा बढी क्षति देखिएमा मात्र अल्फा म्याथ्रिन १०% इ.सी, १.५एम.एल प्रति लिटर पानीमा मिसाएर २० लिटर प्रति कट्टाको दरमा धानको पात भिज्ने गरी छर्ने।
  - धानको उन्नत जातमा सिफारिस गरिएको मलको मात्रा प्रयोग गर्नाले रोग, कीराको प्रकोपबाट बच्न सकिन्छ।
  - धान खेतमा गुवो मर्ने समस्याबाट बच्न कृषकहरूले समय समयमा खेतको निरीक्षण गर्न उपयुक्त हुन्छ।
  - धान रोपेको ३ हप्ता भैसकेको खेतमा कृषकहरूले गोडमेल गरेपछि मात्र सिंचित क्षेत्रमा ४ केजी ३५० ग्राम प्रति कट्टाका दरले र असिंचित क्षेत्रमा ३ केजी ६५० ग्राम प्रति कट्टाका दरले युरिया टपड्रेस गर्न उपयुक्त हुन्छ।
  - धान खेतमा ५ देखि १० से.मीसम्म पानी जमाई राख्नु उपयुक्त हुन्छ।

पातको फेद कुहिनो रोग (सीथ रट)

○ लक्षण : बोटको सबभन्दा माथिल्लो पातको फेदमा लाम्चा र वेआकारका खैरा रंगका थोप्लाहरू निस्कन्छन्। थोप्लाको बीच भाग फुस्रो हुन्छ। रोगले पातको फेद पुरै ढाल्छ र बाला राम्ररी निस्कन सक्दैन।

व्यवस्थापन : बाला निस्कने बेलामा डाईथेन एम-४५.३ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

धानमा लाग्ने हिस्पा कीरा : यी कीराहरू करीव ५ एम.एम लम्बाई भएका, शरीर काले र शरीरमा साना साना धेरै कांढा भएका हुन्छन्। यी कीराले पातको माथिल्लो र तल्लो भागमा भएका हरिया तन्तुहरू खान्छन्।

कीराको व्यवस्थापन : क्लोरोपाईरिफस २० इ.सी, २ एम.एल प्रति लिटर पानीको दरले घोल बनाई धानको पात भिज्ने गरी छर्नु उपयुक्त हुन्छ वा नीम युक्त विषादी जस्तै अल्टिनीम ५ एम.एल प्रति लिटर पानीमा घोलेर पात भिज्ने गरी ७-१० दिनको फरकमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

डुढुवा रोग (ब्याक्टेरियल ब्लाइट)

लक्षण : अक्सर पातको किनाराबाट पानीले भिजेको जस्तो लामो नागवेली धर्सहरू देखिन्छन्। पछि गएर यो भाग पराले रंगमा परिणत हुन्छ। रोगी पातलाई काटेर पानीमा भरेको सिसाको ग्लास वा टेप्ट ट्यूबमा नचलाई राखेमा काटिएको भागबाट किटाणु पानीमा भरेको प्रष्ट देखिन्छ। धान रोपेको २-५ हप्ता पछि बोट ओइलाउछ। रोगको किटाणु बोटको पुरै भागमा फैलिन्छ र गाँज ओइलाई मर्न थाल्छ। यसलाई केसेक भनिन्छ। रोग ग्रस्त बोटको डाठलाई काटी निचोर्दा हल्का पहेंलो रंगको द्रव्य निस्कन्छ।

रोगको व्यवस्थापन : बोटलाई सकभर घाउचोट लाग्नबाट बचाउने र धानको टुप्पा काट्ने चलनलाई हटाउने जसले गर्दा रोगका किटाणु सजिलैसँग बोट भित्र फस्न सक्दैन। एप्रीमासीन १००.२ ग्राम प्रति ३ लिटर पानीका दरले मिसाई छर्ने। गाईको ताजा गोबर ५० ग्राम पनि लिटर पानीका दरले घोल बनाई त्यसलाई छानेर छर्दा यो रोग केहीहदसम्म नियन्त्रण हुन्छ।

खैरो थोप्ले (ब्राउन लिफ स्पट)

लक्षण : नदि किनार वा पानी जम्ने ठाउँमा जहाँ धान लगाइएको धानको पातमा तिलको दाना आकारका अण्डाकार खैरा थोप्लाहरू निस्कन्छन्। थोप्लाको केन्द्र भाग खरानी रंगको हुन्छ।

रोगको व्यवस्थापन : यो रोग खासगरी मलजल नपुगेको अवस्थामा लाग्ने हुदा उचित मात्रामा मलको प्रयोग गर्ने। डाईथेन एम ४५ (मेन्कोजेव) ३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिलाई छर्ने। एक कट्टा जग्गाको लागि १८-२० लिटर पानीको आवश्यक पर्दछ। मौसम राम्रो भएको समयमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

पातको फेद डुढुवा (सीथ ब्लाइट) रोग

लक्षण : धान रोपाई गरेको ३ हप्तापछि यस रोगको लक्षण देखा पर्न सक्छ। राम्रोसम्म गाजिएको धानको गाजलाई हातले उज्यालो तर्फ पल्टाएर/ढल्काएर राम्रोसँग धानको फेददेखि माथिसम्म हेरेमा पातको फेदमा अण्डाकार खैरो खैरो हरियो रंगका थोप्लाहरू देखिन्छन्। पछि यी थोप्लाहरूको आकारमा बृद्धि हुन्छ, प्रकोप बढी भएमा यी थोप्लाहरू पातमा समेत

पुगछ्नु र पुरा पातमा फैलिन्छ। फलस्वरूप पुरै बोट डढेको जस्तो देखिन्छ।
रोगको व्यवस्थापन : रोगको प्रकोप बढेमा भ्यालिडामाईसिस २ एम.एल प्रति लिटर पानीको दरले सफा मौसम भएको समयमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ। नाइट्रोजन मल मात्र बढी प्रयोग नगरी फोस्फोरस र पोटास मल प्रयोग गर्दा उपयुक्त हुन्छ।

२. मकै वाली :

○ मकैको बोट ४० ५० से.मी वा घुडाको उचाईसम्म अग्लो भए पछि गोडमेल गरी युरिया ३ केजी ७ सय ग्राम प्रति कट्टाको दरले टपड्रेस गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

○ मकै भाँच्नु भन्दा पहिले खेतबारीको फरक फरक ठाउँबाट घोगाको नमूना संकलन गरी बीचको दाना छोडाई खोयासंग जोडिएको भाग(नाथी) जाँच गर्दा कालो रङ्गमा परिणत भएको छ भने मकै भाँच्नु उपयुक्त समय भएको छ।

○ मकै भण्डारण गर्ने समयमा दानामा चिस्यानको प्रतिशत बढी भएमा घुन, पुतली र हुसीले सजिलै आक्रमण गर्दछ त्यसकारण मकै भण्डारण गर्नु भन्दा पहिले दानाको चिस्यान १२ प्रतिशतभन्दा कम गराउन मकैलाई ३-४ दिन घाममा राम्ररी सुकाउनु पर्दछ।

३. अरहर/ वदाम(मुम्फली)/भटमास :

○ अरहर, वदाम र भटमास लगाईएको जग्गामा पानी निकासको व्यवस्था गर्नु होला।

○ अरहर, वदाम र भटमास लगाईएको जग्गामा गोडमेल गरी उकेरा लगाउन उपयुक्त हुन्छ।

भटमासमा लाग्ने भुसिलकिरा :

यो किराले भटमासको पूर्ण विकसित नया पातको तल्लो पट्टि हल्का हरियो रंगको गोलाकार फुलहरू थुप्रो थुप्रोमा पार्दछ। यसबाट निस्कने लार्भाहरूको शरीर रातो र कालो भुसले भरिएको हुन्छ। शुरुको अवस्थामा एकै ठाउँमा समूह बनाई पातको हरियो भाग खान्छ र ठूलो भएपछि लार्भाहरू यत्रतत्र छरिएर खान थाल्छ।

भुसिलकिराको व्यवस्थापन : भुसिल किराका फुल तथा लार्भाहरू भएका पातहरू टिपेर मट्टितेल पानीमा डुवाउनु उपयुक्त हुन्छ। यसको प्रकोप बढी देखिएमा मात्र म्याथ्रिन १०% इ.सी. १.५ एम.एल.प्रति लिटर पानीमा मिसाएर २० लिटरप्रति कट्टाको दरले पात भिज्ने गरी छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

वदामको टिक्का(थोप्ले) रोग : वदाम रोपेको डेढ दुई महिनापछि यो जीवाणुको आक्रमणबाट पातमा गोला, लाम्बिला आकारमा खैरा थोप्लाहरू देखिन्छन्। यी थोप्लाहरू पात, डाँठ लगायत पुरै बोटमा सदैँ जान्छन् र अन्त्यमा पुरै बोटलाई नष्ट पार्दछन्।

रोगको व्यवस्थापन : हेक्जाकोनाजोल २ मि.लिप्रति लिटर पानीमा मिलाई ७-१० दिनको फरकमा २-३ पटक मौसम राम्रो भएको बेलामा छर्नु पर्दछ। अथवा, कारबेण्डाजिम १ ग्राम र मेन्कोजेव २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई ७-१० दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नु पर्दछ।

४. फलफूल वाली

○ केरा लगायत अन्य फलफूलहरू जस्तै : आँप, लिची, अनार, अंगुर, केरा, भुईँकटहर, आदिमा पानी जम्न नदिन पानी निकासको व्यवस्था गर्नुहोला।

○ केरा खेती गर्नु भएका कृषकहरूले केराको घरीमा प्रशस्थ कोथाहरू आउने भएकोले माउबोटसाग २ वटा कोथा मात्र रहने गरी बाकी कोथाहरू हटाउनु पर्दछ। कोथा हटाउन केराको घरीको फेददेखि उखेल्नु पर्दछ।

○ जीवाणुको संक्रमणबाट कागतीको पात, डाठ र फलको बाहिरी भागमा साना साना सेता थोप्लाहरूको आकार बढ्दै गई खैरो रंगका खटिरा जस्ता थोप्लाहरू देखिन्छन्। यस्तो संक्रमणलाई क्यांकर भनिन्छ। कागती बगैँचामा क्यांकर रोगको व्यवस्थापनको लागि जीवाणुको संक्रमणबाट ग्रस्त सबै हागा, पातहरू हटाई मट्टितेलको प्रयोग गरी जलाई दिने गर्नुपर्दछ। बाँकी बोटलाई कपर आक्सिक्लोराई ३ ग्राम र कासु वी (कासुगामाईसिन) १ ग्राम विषादी १० लि. पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

५. तरकारी वालीहरू :

○ काउली, बन्दा जस्ता तरकारीका मुख्य मौसमका जातहरूको नर्सरी राख्ने उपयुक्त समय हो।

○ ब्याड राख्ने जग्गाको माटोको उपचार गर्नु परेमा बेभिप्टिन ६ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई बीउ राख्नु ३-४ दिन अगाडि छर्कदा उपयुक्त हुन्छ।

○ नर्सरी राख्दा १ विक्ता (१५-२०) अग्लो ब्याड बनाई ४ अंगुलको फरकमा लाईन कोरेर पातलो बीउ राख्ने र हल्का माटोले पुरेपछि छाप्ने राख्ने।

○ भिण्डी (रामतोरिया)मा भाइरस रोग सेतो भिङ्गाले सार्ने भएकाले सो को व्यवस्थापनको लागि एसिटामिप्रिड (इक्का) २०% एस.सी ०.५ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्कने।

○ रामतोरियामा भाइरस रोग लागेको भएमा भिकोर्न एच भोल ०.५ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्कने।

○ भण्टाको डाँठ तथा फलको गवारो व्यवस्थापनको लागि गवारोको कारण ओइलिएको मुण्टा, पात तथा फल टिपी करीव १ फुट गहिरो खाडलमा पुर्ने वा जलाउने। क्यारानटानिलिप्रोल (कोराजेन) १८.५ इ.सि. ०.२ मिलि प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्ने।

○ नर्सरी ब्याडमा बेर्ना उम्रिन थालेको भए छाप्ने हटाउनु होला। यो अवस्थामा फेद काट्ने किरा र बेर्ना कुहिनो रोग लाग्न सक्ने भएकोले नर्सरी ब्याडको नियमित निरीक्षण गर्नु होला। फेद काट्ने किरा र बेर्ना कुहिनो रोगको व्यवस्थापन गर्न क्लोरोपाईरीफोस १६%को ०.५ मि.लि. र कार्बोनडाइजिम (बेभिप्टिन) ५०% डब्लु पि.को १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली स्प्रेयरबाट नर्सरी ब्याड भिज्ने गरी छुर्नुहोला।

○ खुर्सानाको फल लागि सकेको अवस्थामा पात तथा फलमा लाग्ने थोप्ले रोग (सर्कास्पोरा र एन्थ्रकनोज रोग) लाग्न सक्ने हुनाले बेभिप्टिन ५०% डब्लु पि. को २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली पात तथा फल भिज्ने गरी छर्ने।

○ अत्यधिक तापक्रमका कारण खुर्सानामा फल भर्न सक्ने हुनाले स्पिडकल वा हजारिले पानी दिने र तल तलका पात चुड्ने।

○ गोलभेंडा, खुर्साना, भन्दा वालीमा २४ घण्टाभन्दा बढी समयसम्म पानी जम्न गएमा बोटहरू ओइलाउने भएकोले पानीको राम्रो निकास गर्नु पर्दछ। गोलभेंडा खेतीगर्ने कृषकले ओइलाउने रोग अवरोधक जात लगाउनु उपयुक्त हुन्छ।

अन्य :

○ सापेक्ष आर्द्रता घट्नुबाट बच्न समय भएकोले भण्डारण गरिएको खाद्यान्न तथा वीउहरूलाई रोग तथा कीराबाट बचाउन समय समयसमयमा हेरचाह गर्नु पर्ने हुन्छ।

○ खेतबारीमा देखिने सबै कीराहरू हानिकारक हुँदैनन्। तसर्थ कीरा देखिने बाँकी पेज ४ मा

कृषि...

वित्तिकै विषादीको प्रयोग नगरौं। मित्रजीव कीराहरु जस्तै माकुरा, गाइने कीरा, सात थोप्ले खपटे कीरा, बारुला, नमस्ते कीरा(प्रेङ्ग मेन्टीड) देखिएमा तिनीहरुको संरक्षण र संबर्द्धन गरौं।
 ० मौरीलाई चरन कम हुने समय भएकोले मौरी घरमा अवलोकन गरी चाकामा खानेकुराको कमी छ भने चिनी चास्नी दिनु पर्दछ। चिनी चास्नीको मात्र १०० एम.एल पानीमा १०० ग्राम चिनी मिसाई उमाल्ने र उक्त भोललाई चिसो बनाएर खुवाउनु पर्दछ।
 ० मौरीको घर राखेको सबै खुट्टाहरुमा कचौरा/प्लाष्टिकको बट्टामा पानी राख्नु पर्दछ।

१. फल कृहाउने औंसा :

० काका, फर्सी, करेला समूहका वालीमा औंसा देखिएमा कपासमा १-२ थोपा क्यु ल्युर, १-२ मिथाईल युनिजोल र मालाथिन इ.सी १ लिटर पानीमा मिसाएर बनाएको भोलको १-२ थोपा मिसाई जमिनदेखि करीव ३ फिट उचाईमा पासो बनाएर खेत बारीमा राख्ने।
 ० मालाथियन ५० इ.सी २ एम.एल. प्रति लिटर र २ ग्राम चिनी (भेली) पानीमा मिसाएर खेत बारीको चारकुनामा छर्ने।

२. लाही (एफीड) :

० १ भाग गाईको गहुत र ४ भाग पानी मिसाई रातभरी राखेर लाही लागेको ठाउमा भिज्ने गरी भोलीपल्ट छर्कने।
 ० मालाथियन ५० इ.सी., २ मि.लि. प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई लाही लागेको ठाउमा भिज्ने गरी अनुकूल मैसममा छर्कनु उपयुक्त हुन्छ।
 ० नयाँ पालुवामा लाही, लिफ माईनर, सुलसुले लाग्ने भएमा सबई वा एट्सो तेल १५ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

विषादीको प्रयोग गर्दा ध्यान दिनु पर्ने मुख्य कुराहरु।

- ० सकेसम्म कम हानिकारक हरियो (♦) र हानिकारक निलो(♦) लेवल भएको विषादी प्रयोग गर्नु उपयुक्त हुन्छ।
- ० विषादीको डब्बामा उत्पादन र एक्सपाइरी मिति हेर्नु पर्दछ।
- ० सुरक्षित ठाउँमा विषादी राख्नु उपयुक्त हुन्छ।
- ० सिफारिस गरिए अनुसारको मात्रा प्रयोग गर्नु पर्दछ।
- ० विषादी छर्कने बेलामा मुखमा माक्स, हातमा पञ्जा, खुट्टामा जुता वा शरीरको नाङ्गो भाग कपडाले छोप्नु उपयुक्त हुन्छ।
- ० सक्भर कडा घाम लागेको, धेरै हावा लागेको, पानी परिरहेको बेला विषादी छर्नु हुँदैन।
- ० कुनै पनि विषादी छर्दा जुन दिशाबाट हावा आएको छ त्यही दिशातिर फर्केर कहिल्यै छर्नु हुँदैन अर्थात जुन दिनशाबाट हावा बहेको छ सोही दिशा तर्फ फर्केर विषादी छर्ने गर्नु पर्दछ।
- ० कुनै पनि विषादी छर्दा विषादी छर्दै अघि बढ्नु हुँदैन अर्थात पछि सर्दै आउनु पर्दछ। जसले गर्दा विषादी छरि सकेको ठाउमा चलाउन नपरोस्।
- ० कुनै पनि विषादी छरिरहदा वीचैमा नोजल बन्द भयो भने मुखले फुकेर वा दातले खेल्ने गर्नु हुँदैन।
- ० विषादी प्रयोग गरिसकेपछि खाली बट्टा वा सिसी बट्टालेर खाल्डोमा पुर्नु पर्दछ र प्रयोग गरेर उपकरणहरु धोएर राख्नु पर्दछ।
- ० कुनै पनि विषादीको प्रयोग गरेपछि सकेसम्म आफ्नो शरीर सावुन पानीले नुहाउनु पर्दछ। हात खुट्टा नधोई कुनै पनि खाने कुरा खान हुँदैन।
- ० विषादी छर्कदा टाउको दुख्ने वा वाक वाक लाग्ने जस्तो हुन थाल्यो भने तुरुन्त काम छाडेर खुल्ला हावामा केही बेर बस्नु पर्दछ। यदि विष लागेको शंका लागेमा नजिकको अस्पताल वा स्वास्थ्य केन्द्रमा जचाउनु पर्दछ।
- ० विषादीको किसिम हेरेर विषादी छरेको खेत जग्गाबाट ३ देखि १५ दिनसम्म कुनै पनि खान योग्य वालीहरु उपभोग गर्न हुँदैन। साथै गाईबस्तु, कुखुरा आदिलाई पनि खुवाउन हुँदैन।
- ० विषादी प्रयोग गर्ने उपकरण(स्प्रेयर)लाई प्रयोग गरिसकेपछि राम्रोसग पखाली भण्डारमा राख्नु पर्दछ।

घ) पशुपालन :

- ० गाई गोरु, साढे, रांगो, भैसी तथा भेडा बाख्जालाई नाम्ने र गोलो जुकाहरु विरुद्ध कर्मिमा पनि वर्षको दुई पटक ठूलो दशैं (असोज/कार्तिक) र सानो दशैं (चैत्र/वैशाख) को आसपासमा अक्सिकलोजानाइड र लिवामिजोलको भोल वा बोलस (ठूलो चक्की) जनावरको शारीरिक तौल अनुसार खुवाउनु उपयुक्त हुन्छ।
- ० सिंचित धान खेत नजिकका सुंगुर बंगुर पाल्ने ग्रामिण बस्तीका कृषकहरुले खोरलाई सफा र सुख्खा राख्नु पर्दछ। छाडा रुपमा पाल्नु हुँदैन। सम्भव भएमा सबै सुंगुर, बंगुर र मानिसलाई जापानिज इन्सेफलाइटिस रोगको प्रकोपबाट बच्न सकिन्छ।
- ० गाई गोरुमा साउने रोग प्रकोप हुन नदिन लामखुट्टे र भुसुनाको टोकाईबाट बचाई राख्न भ्याल ढोकामा तार जालीको व्यवस्था गर्नुपर्दछ। लामखुट्टे र भुसुनाको चहल पहल कम हुने बखत (विहान) चराउन लैजानु पर्दछ।
- ० बाख्जामा देखिने कुम्भी (ढकेरी) रोगको रोकथाम गर्न श्रावणदेखि कार्तिकसम्म मासिए एक चक्की डाई ईथाइल कार्बामाजिन (डि.ई.सी) १०० मि.ग्रा. खुवाउने। ढकेरी लागेका बाख्जाको हकमा दैनिक एक चक्की सातदिनसम्म खुवाउने र साथमा भिटामिन बी कम्प्लेक्सको सुई २-३ दिनसम्म लगाउने।
- ० छेर्ने रोग भएका गाईबस्तुलाई सल्फा बोलस (चक्की) दाना वा सख्खरमा ४ चक्की राखेर विहान र बेलुका ३ दिनसम्म खुवाउने र ओभाने घास खुवाउने। यसो गर्दा पनि रोकिएन भने गोबर जाच गर्ने र परजीवि देखिएमा अल्बेन्डाजोल १० मिलिग्राम प्रति किलोग्राम शारीरिक तौलको दरले खुवाउने।
- ० बाख्जाको मोओलाको लागि ५% पोभीडिन आयोडिन वा १% कपर सल्फेट वा २% बोरिक एसिडको भोल वा १%पोटासको घोलले मुख सफा गर्नु उपयुक्त हुन्छ। मोओलाको भाईरस घाउ, चोटपटक लागेको वा काटेको ठाउबाट मानिसमा सर्न गई त्यस्तै प्रकारको घाउ खटिरा आउन सक्ने हुनाले त्यस्तो रोगी बाख्जालाई घाउ चोटपटक नलागेको मान्छे वा पन्जा लगाएर स्याहार सुसार गर्नु पर्दछ।
- ० भैसी भोंक्राई घाँस खान छोडेमा दैनिक ३-४ चक्की रुमिनोटोरिक ३-४ दिनसम्म खुवाउनु उपयुक्त हुन्छ।
- ० माछा पोखरीमा घुलित अक्सिजनको मात्रा बढाउन हावा यन्त्र (एरेटर) को प्रयोग गर्ने।

सचिवलाई सहसचिव बनाईदिएपछि

काठमाडौं। प्रविधि विस्तारका कारण हरेक जानकारी, घटना वा गतिविधि विश्वभर तत्कालै थाहा पाउन सकिने अवस्था छ। त्यही प्रविधिको अंगिकार गर्दै संघसंस्था मन्त्रालय समेतले आफ्नो जानकारी सहज पहुँचमा पुगोस् भन्ने हेतुले वेवसाइटहरु पनि निर्माण गर्दै आईरहेका छन्। अझ समाचारको तीव्र प्रचार प्रसारका लागि अनलाईन पनि प्रशस्त खुलेका छन्। कुरा गर्न खोजिएको विषय भने कृषि विकास मन्त्रालय किसानहरुलाई प्रविधि विस्तार गर्दै, मौसम विवरणदेखि किसानका समस्या तत्काल सम्बोधन गर्न प्रविधिको विस्तार गर्न करोडौं खर्च गरिरहेका छन्।

तर, त्यही मन्त्रालयको वेवसाइट हेर्ने हो भने अपडेट गरिएको पाईदैन। एकसाता भन्दा अगाडि नै सहसचिवहरुको बढुवा हुँदा कृषि विकास मन्त्रालयका प्रवक्ता एवं सहसचिव उदयचन्द्र ठाकुर सचिवमा बढुवा भईसकेका छन्। ठाकुर सचिव भएको करीव दुई हप्ता हुन लाग्दा कृषि विकास मन्त्रालयको वेवसाइटमा भने उनलाई सहसचिव नै बनाइएको छ। कृषि विकास मन्त्रालयको वेव साईट घघघयवमानयखालउ हेर्ने हो भने मन्त्रालयको प्रवक्तामा सहसचिव उदय चन्द्र ठाकुर उल्लेख गरिएको छ। त्यही मन्त्रालयको वेव साईटमा मन्त्रीको नाम र फोटो परिवर्तन गर्न सक्ने तर प्रवक्ताको फोटो र पद परिवर्तन गर्न नसक्नुलाई कृषि विकास मन्त्रालयको प्रविधि विस्तार कति फितलो छ भन्ने कुरा स्पष्ट पर्दछ। सचिव भईसकेकालाई सहसचिव नै बनाईरहनु उपयुक्त होला ? सचिवलाई अझै पनि सहसचिवका रुपमा कृषि विकास मन्त्रालयले परिचित गराउदै आफ्नो वेवसाइटमा सहसचिव नै बनाउनुलाई कृषि विज्ञहरुले बेग्लै अर्थका रुपमा लिएका छन्। मन्त्रालयको वेव साईट नै द्रूत गतिमा चलाउन सकिएको छैन भने किसानहरुलाई अन्य प्रविधि कसरी विस्तार गर्न सक्ला भन्ने प्रश्न उब्जिन थालेको छ।

असी लाख रुपैयाको मेसिन प्रयोग विहिन

जुम्ला,। स्याउको सिजन चलि रहदा ८० लाख रुपैया लागतमा ल्याइएको ग्रेडिग मेसिन प्रयोग विहिन छ। भदौमा मेसिन चालु गरेर स्याउको ग्रेडिग गर्ने लक्ष भएपनि विभिन्न कारण तालिमको आयोजना गरेर व्यवस्थित तरिकाले चालु गर्ने तयारी थियो। त्यो असफल भईसकेको छ। स्याउलाई ग्रेडिग देखि पुछ्ने सम्मको काम मेसिनले गर्छ। यसले स्याउको

देखाउदै मेसिन सञ्चालनमा आएको छैन। प्राविधिक नआएको र विद्युत आपूर्ति हुन नसकेपछि मेसिन चल्न नसकेको जिल्ला सहकारी संघ जुम्लाका अध्यक्ष पदम महतले जानकारी दिए। जग्गा नभएर खुला आकासमा अकलपत्र अवस्थामा रहेको मेसिन गत कार्तिक महिनाबाट भवन भित्र सेटिङ्ग गरिएको थियो। स्याउको सिजन आएर गाईसक्यो अध्यक्ष महतले भने यो वर्ष पनि राम्ररी चला जस्तो छैन। मेसिन त्यतिकै थन्किएको छ। गत असार महिनामा एक महिने प्राविधिक

साईज छुटयाउन मद्दत गर्छ महासचिव महतले भने जुम्ली स्याउका लागि एक उचाई थपिएको थियो चल्न नसक्दा काम हुन सकेको छैन। यहाको विद्युतले नधान्ने र जेनेरेटरको समेत जुगाड नभएकोले मेसिन थन्कन पुगेको हो। जिल्लामा क्रियासिल सहकारीहरुबाट सञ्चालक समिती बनाएर मेसिन सञ्चालन गर्ने योजना छ। यसअघि ग्रेडिगमेसिन राख्नको लागि भवन निर्माण गर्ने जग्गा नपाईदा चन्दननाथ मन्दिरको जग्गामा खुला आकासमा अलपत्र

ल्याइएको हो। जिल्ला सहकारी संघ जुम्लाको २५ प्रतिशत अर्थात २० लाख रुपैया र नेपाल सरकार फलफुल विकास निर्देशनालय किर्तिपुरको ७५ प्रतिशत अर्थात ६० लाख रुपैया गरी भण्डै ८० लाख रुपैयाको लागतमा छिमेकी देश भारतबाट मेसिन एलपी टूक वाट यहा ल्याई पुरयाईएको हो ४ हजार जनाको शेयर हालेर मेसिन ल्याईएको हो। अर्थ मन्त्रालयको ११ लाख रुपैया र सहकारीको संस्थाहरुको रुपैयामा भवन निर्माण गरीएको हो। ९३ हजार वाँकी पेज ७ मा

www.rbb.com.np

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि. को अनुदान सहितको कृषि कर्जा

वार्षिक ब्याजदर ५%*

मत्स्यपालन, पशुपालन, नगदेवाली, कुखुरापालन, बाख्जापालन, कोल्डस्टोरेज, बंगुरपालन, तरकारी खेती

कृषिलाई प्रोत्साहन गरौं, रोजगारी र उत्पादन वृद्धि गरौं। "विपतमा संयम र धैर्यवान वनी अगाडी बढौं।"

सम्पर्क : रा.वा. बैंक केन्द्रीय कार्यालय कृषि तथा सामाजिक बैंकिङ विभाग (सम्पर्क फोन नं. : ४२५२५२५) र बैंकका क्षेत्रीय तथा शाखा कार्यालयहरु

... तपाईंको आफ्नो बैंक

Swift : RBBANPKA

अनुदानको गाजर खेतीले बजार कब्जा गर्दै

गत वर्ष कैलाश तरकारी तथा विउ उत्पादन समूले गाजरको विउ बेचि १ लाख ५० हजार रुपैया कमायो । गाजरको विरुवा लगाए फेद सलादको रुपमा प्रयोग गर्दै आएको किसानलाई विउ उत्पादन भएर मनगो आम्दानी हुन्छ भन्ने विश्वास थिएन । पहिलो वर्षमै ३ क्वीन्टल विउ प्रति केजी ५ सय रुपैयामा विक्रि गरेर एक लाख ५० हजार रुपैया कमाएपछि त्यस तर्फ आकर्षित हुन थालेका छन । एक वर्ष अघि सामान्य परिक्षणका रुपमा छरिएको गाजरले तिन क्वीन्टल विउ दिए पछि यो वर्ष उत्पादन क्षेत्र विस्तार गरिएको छ । भण्डै २५ हजार वर्ग मिटरमा गाजर खेति गरिएको कैलाश तरकारी तथा विउ उत्पादन समूहकी अध्यक्ष हासु रावलले जनाईन ।

विउ लिने दिने सम्भौता भईसकेको छ । तर मौसम अनुकूल नभएका कारण पन्ध्र क्वीन्टल भन्दा बढि विउ उत्पादन गर्न सकिने अवस्था नरहेको समूहकी अर्की सदस्य वाली कन्य रावलले बताईन । तिला नदिको छउमै गाजर खेति गरिएकोले सिचाईमा समस्या देखिएको छैन । तत्कालिन तल्लिम २ श्रीदुस्का २७ घर परिवारले समूह बनाएर गाजर खेति गरेका हुन् ।

अनुसार नेपालको उत्कृष्ट गाजरको विउ उत्पादनको श्रोतको रुपमा जुम्लालाई लिईन्छ । अघिल्लो असार महिनामा गाजर लगाएर साउन महिनामा फल भित्र्याईन्छ । गाजर सलाद र तरकारीका रुपमा उपयोग हुदै आएको छ । गाजरले मानव स्वास्थ्यलाई समेत फाईदा पुरयाउने कृषि विज्ञ बताउछन । यो क्यारोटिनको मुख्य श्रोत हो कृषि प्रसार अधिकृत धन वहादुर कठायतले भने मानव स्वास्थ्यमा यो एक नभई नहुने तत्व हो । एउटा धान फले खेतमा गाजरको विउ उत्पादन गर्न सके ३० केजी विउ निकाल्न सकिने उनको अनुभव छ । प्रति केजी ५ सय रुपैयाले हिसाव गर्दा पनि किसानलाई पन्ध्र हजार रुपैया आम्दान हुन्छ उनले थपे । तर धान लगाउदा मेहनत बढि हुन्छ उत्पादन एक दुई महिनालाई भ्याउदैने ।

गाजर खेतिको लागि चिसो र सुख्खा हावापानी चाहिने भएकोले यहाका हावापानी गाजर मैत्री छ । गाजर बाट सोचे भन्दा बढि आम्दानी हुने देखेपछि अन्य किसान पछि गाजरको उत्पादनमा हौसिएका छन । सिचाई व्यवस्था पनि सहज र गाठेमल र जैविक मलको प्रयोगको विउ पनि निकै स्वस्थकर देखिएको छ ।

कम्पनीहरुले होलसेलमा प्रतिकेजी ५ सय रुपैयामा विउ खरिद गरेर एक हजार भन्दा बढिमा बेच्ने गरेको पाइएको छ । यसअघि जिल्लाको पटुमारा, बडकी गाविसको ओदी क्षेत्रलाई गाजर उत्पादनको क्षेत्रका रुपमा चिनिन्थ्यो । पहिले सिमी, आलु र मकै उत्पादन गरिने खेतमा गाजरको व्यवसायीक खेति हुन थालेको हो ।

फैतलिस हजार गाईभौसीमा नश्ल सुधार

चितवन । व्यवसायिक रुपमा गाई पालन बढ्दै गएपछि जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले चितवन जिल्लामा गत आर्थिक वर्षमा ४५ हजार बढी गाईभौसीको नश्ल सुधार गरेको जनाएको छ ।

जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले आव २०६७/६८ मा २० हजार गाईभौसीमा, आव २०६९/७० मा ३२ हजार र आव २०७०/७१ मा ४९ हजार गाईभौसीको नश्ल सुधार गरेको वरिष्ठ पशु चिकित्सक एवं कार्यालय प्रमुख डा. रामकुमार कार्कीले बताएका छन् । जिल्लामा वर्षेनी कृत्रिम गर्भाधान गराउने गाईभौसीको सङ्ख्या बढि भइरहेको छ । गएको एक वर्षमा जिल्लामा ४५ हजार ५०६ वटा गाईभौसीको नश्ल सुधार गरिएको थियो । अघिल्लो वर्ष उक्त सङ्ख्या ४९ हजार ५०९ थियो । चार हजारभन्दा बढी भौसीको कृत्रिम गर्भाधान गरिएको तथ्यांक जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा छ । वार्षिकरुपमा जिल्लामा व्यावसायिक गाईपालन बढेका र गाईफाम पनि तीब्ररुपमा विकास भइरहेकोले नश्लसुधार पनि विगत पाच वर्षदेखि बढ्दो क्रममा रहेको डा कार्की बताए । जिल्लामा ७९ हजार बढी गाईपालन भएको छ । दूध उत्पादनसमेत बृद्धि हुदै गएको कार्यालयले जनाएको छ । जिल्लामा अघिल्लो वर्षभन्दा चार हजार मेट्रिकटन दूध बृद्धि भई ८७ हजारमेट्रिकटन पुगेको कार्कीले बताए ।

बडा दशैं २०७२ को सुखद अवसरमा आम नेपाली दाजुभाई तथा दिदी बहिनीहरुमा सुख, शान्ति, समृद्धि, सुस्वास्थ्य, दीर्घायु एवं सफलताको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

सलोम एग्रिकल्चर, परिवार जोशी जनरल सप्लायर्स एवं परिवार

कृषि उत्पादन बृद्धि गर्नका लागि सदैव प्रयोग गर्नुहोस् लुम्बिको भोल मल

All Nepalese Tea & Coffee Center, Kupondol, Phone: 5535457, 5548201

माटोको अम्लियपना र यसको व्यवस्थापन

लुम्बिनी । धान उत्पादन हुने प्रमुख जिल्लामध्येको रुपन्देहीमा यो वर्ष धान बालीको उत्पादनमा कमि आउने अनुमान गरिएको छ । धान बाली उत्पादनका लागि अनुकूल मौसम र पर्याप्त पानी नपरेका कारण यस वर्ष धान उत्पादनमा कमि आउने कृषि विज्ञहरुले जनाएका छन् । तराईका जिल्लामा परेको लामो समयसम्मको खडेरी र दोस्रो पटक राख्नुपर्ने रसाईनिक मल राख्न नपाएका कारण यसवर्ष जिल्लामा धान उत्पादनमा गिरावट आउने संकेत देखिएको जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले जनाएको छ ।

पहिला रोपिएको धानमा खासै असर नपरेपनि पछ्यै धानमा खडेरीको पूर्णअसर परेको कार्यालयको भनाइ छ । पछ्यै धानमा पातमा लाग्ने किरा लागेको, गावारो किरा, पातको थोप्ले रोगको समस्यालागायतका कारणले

विगतका वर्षको तुलनामा १२ देखि १५ प्रतिशत उत्पादनमा ह्रास आउने संकेत देखिएको हो ।

जिल्लामा धान उत्पादनको पकड क्षेत्र मानिएका लुम्बिनी, मकगवा, धकधही, बोधवार, मानपकडी, मानमटेरीया, हर्नाया लगायतका क्षेत्रमा लगातारको तराई बन्दले गर्दा दोस्रो पटक राख्नुपर्ने मल राख्न नपाइएकाले त्यती राम्रो धान नफलेको कृषकको भनाइ छ । यसवर्ष रुपन्देहीमा ६९ हजार चार सय हेक्टर जमिनमा धान खेती लगाइएको छ । यसअघि आव २०६९/७० मा ७० हजार पाच सय हेक्टरमा लगाइएको धान तीन लाख २४ हजार तीन सय मेट्रिकटन उत्पादन भएको थियो ।

त्यस्तै आव २०७०/७१ मा ७० हजार पाँच सय हेक्टरमा धान बालि लगाईकोमा तीन लाख ५२ हजार पाँच सय मेट्रिकटन र आव २०७१/७२ मा ६९ हजार छ सय हेक्टरमा लगाइएको धान तीन लाख २० हजार ९६० मेट्रिकटन उत्पादन भएको सरकारी आँकडा छ । यो जिल्ला धान बालिका हिसावले पूर्णरुपमा आत्मनिर्भर रहेको कृषि विकास कार्यालयका बालि विकास अधिकृत जय महतरा बताउछन् । विगतका वर्षमा पनि जिल्लाबाट ४८ देखि ५० प्रतिशतसम्म धान बाहिर

जाने गरेकोले धान उत्पादनमा पूर्णरुपमा आत्मनिर्भर जिल्ला भएको उनको भनाइ छ । पछिल्लो समयमा खेतीयोग्य जमिन प्लटिङ गर्ने प्रवृत्ति बढेकाले क्षेत्रफल घट्दै गएकोले यसले उत्पादनमा पनि प्रत्यक्ष असर पार्ने उनी बताउछन् । त्यस्तै खेतीयोग्य जमिनमा गरिएको माछापालन, पछिल्लो समयमा बढेको तरकारी खेती प्रतीको आकर्षणलागायतका कारणले विगतका वर्षको तुलनामा उत्पादन क्षेत्र घट्दै गएको देखिएको छ ।

भारतबाट आयातीत सस्तो चामलले नेपाली कृषकले उत्पादन गरेको धानले मूल्य नपाउने गरेको कृषक दिनेशकुमार मौर्यको भनाइ छ । व्यापारीले भारतको चामल सस्तोमा खरीद गर्ने र नेपालमा उत्पादीत चामलले बजार नपाउदा कृषक मर्कामा पर्ने गरेको उनको गुनासो छ ।

कृषि क्षेत्रलाई यान्त्रिकरण गर्न आवश्यक भएको कृषि विकास कार्यालयका प्रमुख कृष्णभद्र अधिकारीको भनाइ छ । त्यस्तै ठूलो चक्लाबन्दी गरेर कृषि पेसा गर्नसके उत्पादनमा वृद्धि हुने, जसअन्तर्गत कम्तिमा पनि एक विगाहा जमिनलाई एउटै चक्लामा राखेर खेती गर्न सकिए उत्पादनमा थप वृद्धि हुने उनको तर्क छ । त्यस्तै जिल्लाको कुल खेतीयोग्य जमिनमध्ये १२ दशमलव ४९ प्रतिशत क्षेत्रमा मात्र सिंचाइ गर्न सकिन्छ भने हिउदे र वर्षा याममा मात्र सिंचाइ गर्न सकिने जमिन ५७ दशमलव ६९ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै कुनैपनि समयमा सिंचाइ नहुने अर्थात पानीको कुलो नै नगएको जमिन कुल खेतीयोग्य जमिनको २९ दशमलव ८१ प्रतिशत रहेको आँकडा छ । यसरी हेर्दा सिंचाइको पहुँच पनि सबै क्षेत्रमा पुऱ्याउन सके धान खेतीमा रुपन्देहीले फड्को मार्न सक्ने देखिन्छ ।

धान बालीको प्रवर्द्धनका लागि कृषि विकास कार्यालयले विभिन्न किसिमका कार्यक्रम चलाउँदै आएको छ । खासगरी किसानहरु जिल्लामा कमै मात्रामा आउने भएकाले गाडा गाडामै पुगेर प्रविधि विस्तारमा विपेश जोड दिइने कार्यालयको भनाइ छ ।

त्यसकालागि एक गाविस एक कृषि प्राविधिक अभियान छिट्टै सञ्चालनमा ल्याउन लागिएको कार्यालयले जनाएको छ । कार्यालयले मसिना धान प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत ७५ प्रतिशत अनुदानमा धानको विउ वितरण गरेको छ । त्यसैगरी राष्ट्रिय विउविजन कार्यालयको ३० प्रतिशत अनुदानमा रुपन्देहीको करीब छ सय हेक्टर क्षेत्रफलमा उन्नत जातको धानको विउ लगाइएको कार्यालयले जनाएको छ ।

हरेक चाडपर्व एवम् सांस्कृतिक परम्पराहरु देशका राष्ट्रिय पहिचान हुन् । यस्ता कुराहरुको अन्त्य हुनु भनेको राष्ट्रिय पहिचान गुम्नु हो । राष्ट्रिय पहिचानको जगेर्नाका लागि पनि चाडपर्व एवम् सांस्कृतिक परम्पराको प्रवर्द्धन र सम्बर्द्धन गर्नु हाम्रो नैतिक दायित्व हो ।

नेपाल सरकार सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय सूचना विभाग

NFC starts Dashain sale of goats

Kathmandu : The Nepal Food Corporation (NFC) from today started selling goats for the Dashain festival.

The NFC has started selling goats from its depot at Thapathali. The goats were brought from Hetaunda and Chitwan. Similarly, the Corporation has also brought mountain goats from Mustang.

Deputy General Manager of NFC, Pawan Kumar Karki said the Corporation brought 692 mountain goats from Mustang and 381 goats from various places in Terai. He added that the mountain goats are being sold at Rs 630 per kilogramme while the goats between Rs 425-435 per kilogramme. Deputy General Manager

Karki said they could not bring in sufficient number of goats this time due to the fuel crisis resulting from the undeclared border blockade by India.

This time around the NFC has not set up food market like it used to do in the previous years. However, it has made arrangements for the sale of rice grains at subsidised price of five rupees per kilogramme from its Nakhkhu, Jawalakhel, Thapathali and other depots in the Kathmandu Valley.

This year the private goat traders have brought less number of goats for the Dashain, Tihar and Chhath festival, compared to previous years due to the transport problem triggered by the fuel crisis.

Meanwhile, as many as 3,500 mountain goats have been brought to Sallaghari, Bhaktapur for the Dashain this year. These goats have been brought from Mustang.

20,000 goats brought for Dashain in Tanahun

Damauli, Oct. 13: Over 20,000 he-goats have been brought in the city areas in Tanahun district in view of the Dashain festival.

The traders have supplied the he-goats to Dumre, Abukhaireni, Khairenitara, Dulegaunda, Bhimad and other market areas from Baidi, Kot, Khahushivapur, Bhirkot, Chhipchhip, Ramjakot, Rishingranipokhari and other VDCs

in the district.

The he-goats that have arrived in the city areas in Tanahun districts would be supplied to neighbouring districts including Lamjung, Gorkha and Kaski.

Traders say that the number of he-goats arrived in the city area during the last year's festival season was also more or less the same.

damages crops in Parbat

Oct : People in around 15 VDCs of Sankhuwasabha, Tehrathum and Taplejung districts in the Guphapokhari-Chowki area have been compelled to use yaks and mules to transport essential goods due to the lack of a motorable road.

As the festive season has started, a long line of the animals can be seen carrying goods to remote villages in the area. Locals said they still rely on the traditional mode of transportation as the construction of the 28 kilometre road connecting Basantapur-Gupha to Taplejung, which started almost 24 years ago, has not yet been completed. Dil Bahadur Limbu of Sanghu in Taplejung said local people, including traders, have been using the animals to ferry food items like rice, salt, sugar, oil and beaten rice for Dashain. Khem Prasad Bhattarai, a teacher at Sanghu, said people living in Nundhaki, Tamaphok, Madhimulkharka, Madirambeni, Sabhapokhari VDCs in Sankhuwasabha, Shreejung, Morahang, Simle, Samdu, Sankranti VDCs in Tehrathum and Sanghu, Dhungesanghu, Phakumbha and Niguradin VDCs in Taplejung depend on mules and yaks for transportation. "They will have nothing to eat if animals are not available for transportation," he said.

Neema Chhiri Sherpa of Tamrang in Taplejung said there are no males in the villages to carry foodstuffs whereas porters are also not available these days as they have gone abroad in search of employment opportunities. Villagers, meanwhile, said they are facing problems as mule and yak owners charge exorbitant fare to ferry food and other essentials. "We are facing problems due to the absence of roadways," said Pasang Sherpa of Nundhaki. Buddhi Karki, a teacher at Singheshwori Lower Secondary School in Madimulkharka, said people will have many sources of income if the road is constructed.

damages crops in Parbat

Parbat : The rainfall coupled with hails occurred on Thursday evening has caused a heavy damage on crops and vegetables in the southern belt of Parbat district.

The District Agricultural Development Office said that paddy and vegetables witnessed serious damage in Phalamkhani, Lunkhu and Pakhapani VDCs after the hailstorms. Chief of the Office, Basudev Regmi, said that detail of the loss is being collected by sending technicians in the affected area.

India Government reviews price situation of pulses, onion

Where does a 12 per cent decline translate as 100 per cent increase? In the bizarre world of India's food math. Production of pulses slipped down by 12 per cent in 2014-15 compared to the previous year. As a result, prices of this essential item have zoomed up by more than 100 per cent across the country.

The government is scrambling to retrieve the situation, especially because an important election is being fought in Bihar and the festive season is just beginning. It's a kind of an onion moment - where merciless spikes in onion prices in the past led to political upheavals.

But why are pulses on fire?

Here are the basics: India consumes around 23 million metric tons (MMT) of pulses. This is an aggregate of a variety of pulses including gram (chana), tur or arhar, mung, masur and urad. Pulses are the main source of protein for a very large number of people in the country - each 100 grams contains about 32 grams of proteins and several amino acids not made by the body. So, it is an essential part of Indian meals. Naturally, India is the largest producer and consumer of pulses in the world.

But India's production of pulses has stagnated at around 18-19 MMT for several years now. The shortfall between production and consumption is made up by imports, mainly from Canada, Myanmar and some African countries. This balance has been maintained at a huge cost to the people.

A population growing at the rate of about 2 per cent per year in the past decade should have quickly overtaken the pulses rate of growth which was less than half of that. This has not happened because the amount of pulses consumed per person has relentlessly declined over the past several decades. From about 61 grams per person per day in 1951 to about 42 grams in 2013.

This year the balance has been rudely and dramatically upset. In 2014-15, production of pulses was clocked in at 17.4 MMT - a decline of 2.4 MMT or 12 per cent over the previous year. This was caused by various factors including unseasonal rains, pests, and unprofitable prices for offered to farmers even as import duties were waived.

This decline appears to have been seized as an opportunity to make a quick killing by traders - both domestic and global. There are reports of pulses stock lying in warehouses at ports as traders wait it out and allow shortages to pump up prices even more. And, exporters in touch with producers from Canada (mainly lentil or masur), Myanmar (mainly tur) and Australia (mainly chickpeas or Kabuli chana) have hiked up the rates because India is the biggest player in the pulses import market. So, in 2014-15, India has imported 4.6 MMT pulses, up 31 per cent compared to the previous year. International prices have risen in tandem from Rs 32 per kg to Rs 50 for chana, from Rs 56 to Rs 75 for lentil, from Rs 40 to Rs 90 for tur, and from Rs 50 to Rs 77 for urad between October 2014 and August 2015 according to the latest agriculture ministry profile.

The government on its part is tinkering around at the periphery by ordering about 7000 metric tonnes of pulses in the international market and "invoking" the Rs.500 crore price stabilization fund to subsidise transport of pulses stocks from ports to retailers. In a country that consumes over 6000 metric tonnes of pulses every day, this can hardly be expected to bring down prices. Experts have called for a new impetus to pulses production with new seeds, better pest control, better support prices and a much better organized market so that the future expected requirement of pulses can be met. Otherwise India faces a protein famine in the coming years. - Agency

संरक्षण...

सक्रिय रहेका छन् तर एउटै गाइको संरक्षणको लागि तिनीहरूले गर्ने कार्य शैली तथा कार्य योजनामा एकरूपता छैन। संरक्षणका लागि छनौट गरिएका स्थान पनि एउटै छैनन्। जसले गर्दा संरक्षणको कामप्रभावकारी भएको पाइदैन। यसको संरक्षणको लागि विशेष कार्य योजना बनाइ अगाडि बढ्नु पर्ने र विभिन्न कार्यरत NGOs/INGOs तथा सरकारी निकायहरूको एउटै कार्य योजनाहुनुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ।

● अछामी गाइको संरक्षणको लागि पर्यटकीय महत्वलाई लिएर स्रोत केन्द्र स्थापना गर्ने प्रयास गरिएता पनि हाल निरन्तरता नपाएको यसमा आवद्ध समूह, समितीहरू बताउँछन्। यसको लागि शुद्ध नश्लका अछामी गाईहरूको दीगो रूपमा स्रोत केन्द्र स्थापना गर्ने र Agro tourism को रूपमा विकास गर्ने सोचका साथ अगाडी बढ्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ।

● अछामी गाईलाई स्व: स्थानमै संरक्षण गर्न र अछामी गाइको वास्तविक संरक्षणको लागि पहिलेदेखि नै अछामी गाई पाल्दै आएका र रोजगारीको अर्को विकल्प नभएका दलित बस्तिहरूसम्म भौगोलिक विकटता र परम्परागत सोचाइका कारणले पहुँच नपुगेको सन्दर्भमा सर्व प्रथम त्यस्तो सोचको परिवर्तन गरी त्यस्ता बस्तिहरूमा पनि दृष्टि पुर्याइ कार्यक्रम सञ्चालनगर्नुपर्ने टट्कारो आवश्यकता देखिन्छ।

● यसको जातीय शुद्धतामा ह्रास हुँदै गएकोले शुद्ध नश्लको भाले पहिचान गरी समूह वा स्थानीय संस्था मार्फत् संरक्षणको कार्य अगाडी बढाउनु आवश्यक देखिन्छ। साथै छनौट भएका समूह, समिती तथा स्थानीय संस्थासँग आवद्ध कृषकहरूलाई संरक्षण तथा यसको महत्वबारे व्यापक रूपमा जनचेतना दिनुपर्ने हुन्छ। कृषकहरूलाई व्यवस्थापन (खोप, डिभिर्मिङ्ग, जैविक सुरक्षा आदि) मा लाग्ने खर्चमा विशेष सहयोग काकार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र प्रभावकारी सर्वसुलभ पशु स्वास्थ्य सेवाप्रवाहको व्यवस्था मिलाउनुका साथै संरक्षणको कार्यलाई निरन्तर रूपमादिगो र परिणाममुखी बनाउनुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ।

● यदि यसलाई नेपालको गौरवको रूपमा स्थापित गरिरहने हो भने नीतिगत कार्यदेश सहित जिल्लापशु सेवा कार्यालय अछामलाई अछामी गाइको संरक्षण गर्नु नै प्रमुख कार्यका रूपमा जिम्मेवारी दिनुपर्ने र सो अनुसार कार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ।

असी..

रुपैया अझै तिर्न बाकी रहेको छ। मेसिन ल्याउनु अघि जग्गाको छनौट नभएकोले लामो समय सम्म मेसिन खुला आकासमा अलपत्र अवस्थामा रहेको थियो। मेसिनको पाटपुर्जामा समेत खिया लागि सकेको छ।

अहिले चन्दननाथ भैरवनाथ गुठिव्यवस्थापन समितीको जग्गामा भवन बनेपछि स्याउको ग्रेडिङ्ग मेसिनको उपकरणहरू सुरक्षित भएका छन्। मेसिन राख्नेको लागी तीन रोपनी जग्गा आवश्यक पर्छ। गुठीको करिब ४ हजार वर्ग मिटर जग्गा मा भवन निर्माण भएको हो। जिल्ला कृषि विकास कार्यालय जम्लाले यहाका किसानले घर घरबाटै स्याउ धमाधम विक्री भईरहेकोले मेसिन तर्फ कसैको ध्यान नगएको बताएको छ। - **डिवी वुढा**

डोल्पा..

बाहिरबाट चुकुल लगाई हल्ला खल्ला गरेपछि डोल्पा कृषि कार्यालयमा भएको मध्यरातको घटना स्क्र्याण्डल नै भएको थियो। त्यही काण्ड पछि पौडेलको सरुवा कीट विकास निर्देशनालयमा भएको भएपनि उनलाई रमाना रोकन लगाइएको स्रोतले बताएको छ।

पछि रमाना लिनका लागि ६ लाख ५० हजार महिलालाई दिने शर्तमा पौडेललाई काठमाडौं पठाइएको जिल्ला कृषि कार्यालय स्रोतले बताएको छ। सो घटनालाई लिएर ती महिलाको नामबाट कृषि विभाग र कृषि मन्त्रालयमा उजुरी परेपछि कार्वाहीका लागि कृषि विकास मन्त्रालयका सचिवले प्रसाशन महाशाखालाई सत्यतथ्य बुझि कार्यावही गर्न निर्देशन भएको भएपनि यो घटनालाई लुकाउने प्रयास गरिन लागिएको बताएको छ।

कार्यालय सहयोगीको रासलीलाका कारण बदनाम भएको डोल्पा कृषि विकास कार्यालयको काण्डलाई साम्य पार्नका लागि धरला कै संयोजकत्वमा समिति गठन गरिएको कृषि विभागका महानिर्देशक डा. युवकध्वज जिसीले बताएका छन्। बोक्सी पनि आफै धामी पनि आफै बनाएर निजामती कर्मचारीतन्त्रको नै बदनाम हुने गरी चुलिएको काण्डलाई कृषि विभागका महानिर्देशकको निर्देशनमा निमित्त कार्यालय प्रमुख भिमबहादुर धरला, बाली संरक्षण अधिकृत रुद्रमणि पौडेल र प्राविधिक सहायक सम्पति बुढा बीच रकम लिनेदिने शर्तमा दोषबाट उम्कने प्रयास गरिरहेका छन्। शाही थरकी कार्यालय सहयोगी महिलालाई जागिरबाट हटाईएको छ। प्रास बुढा, निमित्त

प्रमुख धरला मिलेर रकम कुम्लाउने शर्तमा पौडेलको रमाना दिने तयारी गरिरहेको बताइएको छ। कार्यालयको बदनाम गर्ने कर्मचारीलाई कार्वाही गर्नुको सट्टा निदोष बनाउने खेल रोकन डोल्पाका राजनीतिक संयन्त्र लागेका छन्।

सम्पादक...

निर्वाचित सांसद गजुरले यस अघि बाबुराम भट्टराईको नेतृत्वको सरकारमा उच्च स्तरीय भूमिसुधार आयोगका संयोजक थिए। मन्त्री गजुरलेले कृषि विकास मन्त्रालयमा गएर आफ्नो पद बहाली समेत गरेका छन्। पदबहाली गर्न पुगेका मन्त्रीलाई कृषि सचिव उत्तमकुमार भट्टराई लगायतका उच्च अधिकारीहरूले स्वागत गरेका थिए भने मन्त्रालयलको विस्तृत विवरण सहितको जानकारी सहसचिव योगेन्द्रकुमार कार्कीले गराएका थिए।

तनहुँमा २० हजार खसीबोका भित्रिए

दमौली। दशैं नजिकैद्वै गर्दा तनहुँ जिल्लाको सदरमुकाम दमौलीमा आज घटस्थापनाका दिनसम्म दसैका लागि तनहुँमा २० हजारभन्दा बढी खसीबोका भित्रिएका छन्।

जिल्लाको वैदी, कोटा, काहाशिवपुर, भिरकोट, छिपछिप, राम्जाकोट, ऋषिडरानीपोखरीलगायतका गाविसबाट व्यापारीले ती खसीबोका दमौलीका मुख्य बजार खुम्प्रे, आबुखैरेनी, खैरेनीटार, दुलेगौडा, भिमादमा भित्र्याएका हुन्।

तनहुँमा भित्र्याइएको खसीबोका छिमेकी जिल्ला लमजुङ, गोरखा र कास्कीसम्म पनि बिक्री हुने गरेको व्यापारी बताउँछन्। गत वर्ष पनि सोही हाराहारीमा तनहुँमा खसीबोका बिक्री भएको अनुमान व्यापारीको छ। पेट्रोलियम पदार्थको अभावका बाबजुत पनि किसानहरूले धेरै नै कष्टका साथ खसीबोका ल्याएको भनाई छ।

फस्टाउदै छ भकारो सुधार

पाल्पा। कृषि विकास मन्त्रालयअन्तर्गत माटो विकास निर्देशनालयको आर्थिक सहयोगमा जिल्ला कृषि विकास कार्यालयको प्राविधिक सहयोगमा सुरुवात भएको भकारो सुधार कार्यक्रम यहा प्रभावकारी भएको छ।

विसं ०६५/६६ देखि सुरुवात भएको सो कार्यक्रमबाट जिल्लाका ४५० कृषक लाभान्वित भइसकेका छन् भने यस आवमा २०० कृषकलाई सहयोग गरिने जानकारी जिल्ला कृषि विकास कार्यालयका कृषि प्रसार अधिकृत वैकुण्ठ खनालले बताएका छन्।

कार्यक्रमबाट जिल्लाको रामपुर नगरपालिका, सोमादी, नायर नम्लेस, खानीगाडा, चापपानी दोभानजस्ता २० भन्दा बढी गाविसमा कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन भएको खनाल बताए। गोठदेखि नै कुलो बनाई नजिक खाडल निर्माण गरी मलमूत्र सङ्कलन गर्ने तथा मलखादको व्यवस्थापन पनि हादा कृषि उत्पादनमा पनि फरक भएको सोमादी गाविसका किसानहरू बताउँछन्। अभियानमुखी भकारो सुधार कार्यक्रमअन्तर्गत प्रतिगोठ ८ पाच हजार २०० का दरले कृषकलाई वितरण गरिएको र हालसम्म ख्याह, देउराली गाविसमा ४८ वटा, रामपुरस्थित विजयपुर कृषि सहकारी संस्थामा ७६ वटा, बराडदी चापपानी, खानीगाडामा १२६ वटा, खस्योली, रामपुर, नायरनम्लेस दोभानमा २५ वटा भकारो सुधार भइसकेका छन्।

रासायनिक मलको मूल्यवृद्धि, त्यसैमाथि सहज रूपमा आपूर्ति हुन नसक्नुजस्ता कारण र विषादीले मानव स्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव पार्ने भएकाले स्वस्थ बाली उत्पादन गर्ने कार्यक्रमको उद्देश्य रहेको जिल्ला कृषि विकास कार्यालयका प्रमुख राजेन्द्र कोइरालाले बताए।

खोप लगाएर च्याङ्गा निर्यात

मुस्ताङ। दसैलाई लक्षित गरी हिमाली जिल्ला मुस्ताङबाट १६ हजार भेडाच्याङ्गा निर्यात भएको छ। असोज २० देखि शुक्रवारसम्मको अवधिमा म्याग्दी, पर्वत, कास्की, बागलुङ र काठमाडौंका व्यापारीले उक्त सङ्ख्यामा भेडा च्याङ्गा

खरिद गरी बजारमा पुर्‍याएका हुन्। करिब एक हजार भेडा च्याङ्गा नेपाल खाद्य संस्थानले खरिद गरेर राजधानी लगेको जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले जनाएको छ। लोमान्थाङ, छोसेर, छोण्हुप, सुर्खड, कागवेनी, भोड र घमी गाविसका किसानले पालेका भेडाच्याङ्गा निर्यात भएको पशु सेवा कार्यालयका निमित्त कार्यालय प्रमुख फलेन्द्र थकालीले बताए। समाचार तयार गर्दासम्म १६ हजार भेडाच्याङ्गा बाहिरसकेको छ, अब दसैलाई यति नै उनले भने। तिहारलाई करिब चार हजारको निर्यात हुने अनुमान गरेको पनि उनले बताए। जिल्लाबाट निर्याताका लागि पठाइएका सम्पूर्ण भेडाच्याङ्गालाई आवश्यक खोप लगाएर पठाउने गरिएको समेत उनले बताए।

यसवर्षको दसै तिहारलाई तिब्बतबाट भेडाच्याङ्गा आयात नगरिएका कारण तुलनात्मक रूपमा महगो भएको छ। गत असारमा तिब्बत र उपल्लो मुस्ताङका व्यापारीबीच भएको व्यापारिक मेलामा स्थानीयले किसानले खरिद गरेको भेडाहरू नै अहिले बजारमा आएको बताइएको छ। यो सिजनमा तिब्बतबाट भेडाच्याङ्गा आयात भएको छैन, अहिले आएको खसी चार महिनाअघि मुस्ताङी किसानले किनेका हुन्" निमित्त कार्यालय प्रमुख थकालीले भने।

अहिले बजारमा भेडा च्याङ्गा रु १८ देखि २४ हजारसम्म बिक्री भइरहेको छ। पशु सेवा कार्यालयले उपल्लो क्षेत्रका छ गाविसलाई भेडा च्याङ्गा पालनको दृष्टिले पकेट क्षेत्र घोषणा गरेर घासको विरुवा, आधुनिक पशुपालनको तरिका र प्राविधिक सहयोग गर्दै आएको छ।

साप्ताहिक बजार मूल्य		Shreenagar		
विकास क्षेत्र	हिमाली क्षेत्रको सरदर मूल्य रु.	पहाडी क्षेत्रको सरदर मूल्य रु.	तराई क्षेत्रको सरदर मूल्य रु.	देशभरको सरदर मूल्य रु.
मासु प्रति किलो				
खसी	६३५	६२०	६२५	६२५
रांगो	३२१	२७७	२६४	२८८
बंगुर	३२५	२७२	२६५	२८६
ब्रोइलर	३७५	३३५	२८४	३३१
स्थानीय	११००	८००	६५०	८२५
अण्डा प्रति गोटा				
कुखुरा	२०	१४	१२	१५
दुध प्रति लिटर				
गाई	८८	५८	५५	६७
भैंसी	९०	६४		
स्रोत: पशुपंजी बजार प्रवर्द्धन निर्देशनालय				
माछा				
ट्राउट	१३००	९००	-	१०००
कार्प	-	२१०	२४०	२२५

जैविक प्राङ्गारिक मल क्वेन थोड र न्यू लाईट प्रयोग गरौं माटोको उर्वराशक्तिलाई वढाई उत्पादनमा बृद्धि गरौं

थाईल्याण्डको प्रतिष्ठित एशिया एग्रो टेक कम्पनी लि. वाट उत्पादित, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्बाट परिक्षण प्राप्त नेपालको हावापानी माटो सुहाउदो, माटो र बोट विरुवालाई रोग किराले समेत असर गर्न नसक्ने

विषादीको प्रयोग गर्नु नपर्ने जैविक प्राङ्गारिक मल

नेपालको लागि अधिकृत विक्रेता

जोशी जनरल सप्लायर्स

Organic Certified by IFOAM, ACT.Operator Code No 22152 Asia Agro Tech Ltd., Thailand

२० पूर्णचण्डी मार्ग, जावलाखेल ललितपुर
फोन नं. ९८४१२०८५५८ / ९८४१८०७७५२

स्वस्थकर र त्यसमा पनि खसी- बोकाको मूल्यभन्दा खासै फरक नभएकाले अष्ट्रिच मध्यमवर्गको पहुँचमा सजिलै पुगिसकेको छ

सिपी शर्मा
सञ्चालक
अष्ट्रिच नेपाल

० दशैंको मुखमा भएको नाकावन्दीका कारण मांसाहारी उपभोक्ताहरूलाई खसी बोकाको विकल्प अष्ट्रिच हुन सक्छ ?

अष्ट्रिचलाई हामीले खसी बोकाको विकल्पका रूपमा भन्दा पनि खसी बोकाको मासुको मूल्य बराबर मै विक्री गर्न थालेका छौं । यो दशैंमा विगतमा भन्दा अत्यन्तै थोरै खसी, बोका, भेडा च्याडग्रा भित्रिएका छन् नाकावन्दीका कारण । तर, त्यही मूल्यमा हामीले उपभोक्ताहरूलाई अष्ट्रिचको मासु उपलब्ध गराएपछि खसी बोका कै मासु खानु पर्दैन । दशैं भनेको मूलतः मासु खाने पर्व नै भनेर पनि बुझिन्छ । त्यही भएर यो वर्ष खसी-बोका र कुखुराकै मासुको मूल्य पनि विगत वर्षजस्तो रहने अवस्था देखिँदैन । हामीले यो बेला अरू वस्तुको भाउ बढेको छ भनेर आफ्नो उत्पादनको पनि बढाउन सक्थौं । तर, हामी मुलुक र उपभोक्ताप्रति पनि जिम्मेवार र जवाफदेही व्यवसाय गर्ने भएका कारण त्यस्तो मौकाको फाइदा उठाउने काम भने गरेनौं । उपभोक्तालाई मासुजन्य वस्तुबाट बञ्चित हुन नपरोस् भन्दै खसी-बोकाको मूल्यभन्दा खासै फरक नपर्ने गरी सम्भव भएसम्म नेपालका विभिन्न क्षेत्रमा अहिलेको प्रतिकूल अवस्थाका बाबजुद सस्तोमा उपलब्ध गराएका छौं । यो पटकको दशैं फरक मासुको स्वादमा मनाउनु होस् भन्ने कुरा आम उपभोक्ताहरूलाई आग्रह गर्दछु ।

० तर तपाईंले भने जस्तै खसी बोका कै मूल्यमा अष्ट्रिच बजारमा पाईदैन नि त ?

होइन, खसी बोकाको मूल्य बराबर कै मूल्यमा पाउने गरी हामीले बजार विस्तार गरेका छौं । खासगरी दशैंलाई लक्षित गरी हामीले प्रति किलो ९ सय ५० रुपैयाँदेखि १ हजार ६ सय प्रति किलोसम्म विक्री गर्नका लागि विभिन्न स्थानहरूमा आफ्ना पसलहरू सञ्चालनमा ल्याईसकेका छौं । अष्ट्रिचको मासु यो दशैंको विशेष परिकारका रूपमा प्रयोग गर्न चाहनु हुने उपभोक्ताहरूले हड्डी सहितको मासु सस्तो मूल्यमा पाउनु हुन्छ भने अन्य मासु थोरै महँगो पर्ने जान्छ । तर त्यति धेरै महँगो पर्ने भने होइन ।

० अष्ट्रिचको मासु सुरुमा सम्भ्रान्त वर्गलाई लक्ष्य गरिएजस्तो देखिन्थ्यो, अहिले यो मध्यमवर्गको पहुँचमा पुगेको हो ?

नेपालमा अष्ट्रिचको मासु बजारमा ल्याउदा सुरुमा यो मासु सम्भ्रान्त वर्गको मात्र पहुँचमा हो कि भन्ने सवैले ठान्ने गर्थे । तर, अहिले त्यस्तो रहेन । यो धनीको मात्र पहुँचमा रहेन अब । सवै वर्गकाले प्रयोग गर्न थालेका छन् । स्वस्थकर र त्यसमा पनि खसी-बोकाको मूल्यभन्दा खासै फरक नभएकाले मध्यमवर्गको पहुँचमा सजिलै पुगिसकेको छ ।

० अन्य मासु भन्दा यो मासु स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले सवैले उपभोग गर्न सक्ने हो ?

तपाईंले उपयुक्त प्रश्न गर्नुभयो

किनकि यो त भन्ने पर्ने कुरा थियो । अष्ट्रिचको मासुलाई संसारभर निकै पौष्टिक र गुणकारी मानिन्छ । साच्चै भन्ने हो भने प्रचारमा आएभन्दा पनि अझ बढी गुणकारी छ अष्ट्रिच । अष्ट्रिचको मासुमा ओमेगा ३, ६, ९ प्रशस्त पाइन्छ भने यो भिटामिन 'ई'को खानी हो । प्रोटीनको मात्रा बढी छ र मासुहरूमध्ये सबैभन्दा कम कोलेस्ट्रॉलको मात्रा यसमा हुने र सेचुरेटेड फ्याट नभएको मासु भएकाले पौष्टिक र गुणकारी भनिएको हो । यसलाई वैज्ञानिकले प्रमाणित पनि गरिसकेका हुन् । मासु मात्र होइन, यसको अन्डाको खोल, छाला, हयी, प्वाँख सवै

महँगो मूल्यमा विक्री हुने हुँदा अझ बढी गुणकारी देखिएको छ ।

० तर नेपाली उपभोक्ताहरूका लागि अष्ट्रिच मासु त्यति धेरै रुचिकर छैन पनि भन्छन् नि ?

त्यस्तो होइन । खसी, बोका वा कुखुराको मासुको स्वादमा लिईरहेका उपभोक्ताहरूलाई यसको स्वाद केही फरक त भईहाल्छ । खास कुरा के हो भने यो फरक फरक स्वाद र फरक र फरक परिकारमा पनि बनाउन सकिन्छ । त्यो स्वाद भनेको आफूलाई कस्तो मन पर्ने त्यही अनुरूप बनाउन सकिन्छ । मुख्य कुरा के हो भने अन्य मासुहरू पकाउदा मसला नहाली पकाएर

खाने हो भने त्यो स्वादिलो हुँदैन तर अष्ट्रिचको मासुलाई धेरै पनि पकाउनु पर्दैन, मसला नहाली पकाउदा पनि स्वादिलो हुन्छ ।

० त्यसो हो भने त मासु पकाउनका लागि इन्धनको पनि बचत हुने देखियो ।

हो अहिले इन्धनको अभाव खेपिरहनु भएका उपभोक्ताहरूलाई अष्ट्रिचको मासु फकाउनका लागि अत्यन्तै सहज पनि हुन्छ । यो मासुलाई पाच सात मिनेट भन्दा बढी पकाउनु पनि पर्दैन । त्यसले पनि यो दशैं अष्ट्रिचमय होस् भन्ने चाहना हाम्रो पनि छ ।

मंगलमय शुभकामना

विजया दशमी २०७२ को पावन अवसरमा आम नेपाली किसान दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरूमा सुख, शान्ति, समृद्धि, सुस्वास्थ्य एवं दिर्घायुको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

लुम्बिनी एग्रो प्रोडक्ट एण्ड रिसर्च सेण्टर, रुपन्देही परिवार

मंगलमय शुभकामना

विजया दशमी २०७२ को पावन अवसरमा कृषि विज्ञ, कृषि बैज्ञानिक, कृषि क्षेत्रमा कलम सञ्चारकी एवं आम नेपाली किसान दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरूमा सुख, शान्ति, समृद्धि, सुस्वास्थ्य एवं दिर्घायुको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

कृषि पत्रकार समाज, नेपाल

न इन्धन चाहिने !
न विजुली चाहिने !

सिंचाईका लागि पानी प्रशस्त पाईने !
विजुली र इन्धन विना १५० मिटर उचाईसम्म पानी तान्न "पापा पम्प"

सम्पूर्ण किसानहरूका लागि सहज, सरल र सस्तो मूल्यमा सिंचाई सुविधा

Papa Pump
Water Powered Technology

NAF Seeds Pvt.Ltd
Natole, lalitpur
Phone : 5538748 Fax :5534428
Website: www.nafseed.com